D·N
13/10 1952

Den danska författningsreformen

Det är regeringens viktigaste uppgift att genomföra den stora grundlagsreformen, sade statsminister Eriksen vid inledningen till riksdagens höstsession. Författningskommissionen håller på att avsluta sitt arbete, och man hoppas att det blir ett enhälligt betänkande. Statsministern hade goda skäl att framhäva denna reformvilja — han riktade sig mot påståendena att stämningen inom det största regeringspartiet, venstre, var olustig och att det kunde stjälpa hela planen. Svårigheterna att åstadkomma ett beslut är nämligen mycket stora. Det fordras inte bara formell enhällighet, utan också att väljarna bakom riksdagspartierna uppbådas i tillräcklig omfattning. Och intresset ute i landet förefaller inte över hövan stort just nu. Det krävs konstgrepp för att driva upp det till den nivå, 45 procent av de röstberättigade, som bestämmelserna om folkomröstning vid grundlagsändring förutsätter.

Kort före kriget prövade man också sina krafter på en författningsreform. De stora partierna hade kommit överens, de flesta trodde att allt var klappat och klart — men vid folkomröstningen felades det en bråkdels procent. Det är med andra ord ganska lätt att "sabotera" en reform genom att uppmuntra dem som av en eller annan anledning känner sig frestade att sitta hemma. Därav nervositeten i parlamentariska kretsar.

En av de besvärligaste tvistepunkterna har lösts på det sättet att frågan om rösträttsålder vid 21 eller 23 år (för närvarande 25 år) hänskjuts till folkomröstningen: riksdagen tar inte ställning. Landstingets avskaffande och införande av enkammarsystem — ett "ting" med 175 medlemmar i stället för folketingets 150 — har man däremot enats om. Trots att det finns anhängare av "förstakammaridén" inom alla politiska riktningar, har partiledningarna och riksdagsgrupperna funnit varandra på den angivna linjen. Landstinget anses ha överlevt sig självt: det dåliga deltagandet i valen dit visar att det också är en utbredd opinion inom folket. I verkligheten har Danmark haft enkammarsystem länge nog, fastän det spökat på vinden. Möjligheterna att modernisera landstinget så att det gör någon nytta bedöms som små eller obefintliga. Den svenska första kammaren lockar inte till efterbildning — det kan vara skäl att lägga märke till denna kritiska bedömning utifrån.

Författningens garantibestämmelser bör inte gå ut på att skapa ett värn mot befolkningens flertal, utan tvärtom skall de i befolkningens flertal söka ett värn mot tillfälliga maktägares missbruk av majoriteten i riksdagen. Den grundsatsen har drivits med särskild energi från de radikalas sida: den är ett huvudmotiv till de nya folkomröstningsreglerna. De avskaffar 45-procentskravet och ger i stället 2/5 av folkrepresentanterna rätt att fordra referendum beträffande en lag som antagits av majoriteten. Folkomröstning kan också ske på begäran av ett visst antal väljare. Men för att avvisa en av riksdagen antagen lag krävs det att 30 eller 35 procent (hittills ej preciserat) av samtliga röstberättigade röstar nej. Till de tveksammaste på denna punkt hör socialdemokraterna, det största partiet. Tydligen anfäktas de av samma skepsis mot folkviljan, samma olust inför fristående valutslag i sak som partivännerna i Sverige.

De flesta anser det osannolikt med ett sammanbrott för grundlagsförhandlingarna. Regeringen skulle knappast överleva en sådan utgång, och det skulle bli riksdagsupplösning med ogynnsamt utgångsläge för dem som nu tvekar att ta reformen. I stället inriktar man sig på att stimulera väljarnas intresse för författningssaken genom att förse den med lockande tillsatser — tronföljdsfrågan framför allt.

Regeringspartierna önskar villkorlig kvinnlig tronföljd — en kungason skall gå före en äldre syster — medan de radikala och socialdemokraterna håller på full likställighet mellan kvinnor och män. Vilken linje som vinner övertaget spelar väl en underordnad roll. Huvudsaken är att den gamla ordningen upphävs och att folket inbjuds att medverka vid detta tvivelsutan populära genombrott. Justitieminister Helga Pedersen och prinsessan Margrethe är, som någon har sagt, reformrörelsens största tillgångar. Kvinnornas aktivitet blir kanske så stor att de 45 procenten överskrids. Med minister Helga Pedersen i mikrofonen kvällen före folkomröstningen blir utsikterna jämförelsevis goda.

Affären Burns–Hägglöf

Vidstående inlägg från dr Ragnar Svanström klargör att ambassadör Hägglöf framträtt som författare till "Paradis för oss" på grund av rykten som framförts till honom från förlagets sida. Det bör betonas att detta förhållande var okänt för Dagens Nyheters redaktion då hr Hägglöfs artikel genom tidningens Londonkorrespondent översändes och då denna artikel jämte en ledare i saken publicerades. Meddelandet från hr Hägglöf kom som en total överraskning; vi var förut övertygade om att hr Hägglöf inte skrivit boken. På ett par punkter skulle ledaren ha formulerats på annat sätt om dr Svanströms hänvändelse till hr Hägglöf varit bekant. I de allmänna omdömena om hr Hägglöfs prestationer finns inte skäl att göra någon ändring.

Dessa omdömen har framkallat svar och reflexioner som kräver ett par kommentarer. Svenska Dagbladet skriver att Dagens Nyheter säkerligen ej skulle varit lika kritisk mot hr Hägglöf om denne uttalat sig för Atlantpakten. Det är alldeles fel; det är, som här nedan skall klarläggas, inte hr Hägglöfs åsikter som vi finner betänkliga. Om hr Hägglöf pläderat för svensk anslutning till Atlantpakten, hade hans olämplighet som Londonambassadör varit uppenbar; det är självfallet att en svensk ämbetsman i den ställningen inte bör offentligt polemisera mot den svenska regeringens utrikespolitik.

Hr Hägglöf har själv uttalat sig. Han förklarar gentemot Dagens Nyheters ledare att "fritt meningsutbyte förutsätter väl bland annat någon respekt för andras rätt att hysa och uttrycka egna åsikter". Det får väl förutsättas att hr Hägglöf inte avser den passage i ledaren som *ironiskt* uppmanar regeringen att "utfärda förbud mot att höga ämbetsmän tänker högt". Vad menar då hr Hägglöf? Naturligtvis har vi respekt för andras *rätt* att hysa och uttrycka åsikter. Men vi har inte alltid respekt för de åsikter de uttrycker. Med någon tankemöda bör den skillnaden kunna inses.

Hr Hägglöf klagar också över "intellektuellt översitteri". Han förstår inte varför de saker han sagt blir kritiserade; han har ju sagt sunda och riktiga ting. Ja, att avgöra när banaliteter blir blamanta är inte så lätt. Truismer kan sägas i förbigående utan att väcka anstöt; de kan bli lustiga om de så att säga framförs inom citationstecken; de kan vara en utväg att komma från realanalys och debatt (tänk på hr Undén); de kan vara oumbärliga hjälpmedel i umgänget, inte minst det diplomatiska. Hr Hägglöf säger säkert ofta å ämbetets vägnar sådana plattheter, och det gör han rätt i. Men då truismen framförs som förkunnelse, då en person myndigt, pretentiöst och förtjust deklarerar att två gånger två är fyra — då är det inte bra längre, då talar man inte längre om truismer, utan om fadäser. Det är hr Hägglöfs fall. Och just genom hans anseende blir hans fadäser komprometterande för vår diplomati; om ambassadören i London inte bara säger, utan rent av skriver och till på köpet trycker så enkla ting, frågar mången sig hur våra mindre märkliga ministrar är beskaffade. Vad hr Hägglöf kallar "intellektuellt översitteri" bör åtminstone kunna hindra alltför pinsamma uttryck för en sådan frihet från hämningar.

Hr Hägglöfs författarskap

Från dr Ragnar Svanström, chef för Norstedt & Söners litterära avdelning, har Dagens Nyheter mottagit följande:

Herr Chefredaktör!

Såsom chef för Norstedt & Söners litterära avdelning anhåller jag om införande i Eder tidning av nedanstående.

Ambassadör Hägglöf har i ett uttalande för Eder tidning den 11 oktober lämnat meddelande om att han är författaren till romanen "Paradis för oss" och att han sålunda är identisk med pseudonymen Frank Burns. Uppenbarligen med utgångspunkt från den ledande artikeln i DN samma dag har ett flertal tidningar ansett sig kunna karaktärisera ambassadör Hägglöfs framträdande som opåkallat. Karaktäristiken kräver ett beriktigande. Den verkliga bakgrunden till herr Hägglöfs meddelande är följande:

Torsdagen den 10 ds satte jag mig i förbindelse med herr Hägglöf för att meddela honom att gissningarna kring pseudonymen Frank Burns envist börjat kretsa kring vissa personer i framskjuten ställning i Stockholm och att tidningsredaktionerna visade ett allt livligare intresse för dessa rykten. För första gången hade också hans eget namn — i DN närstående kretsar — nämnts i dessa diskussioner.

Ambassadör Hägglöf förklarade omedelbart att han under sådana förhållanden fann det vara sin skyldighet att yppa sin identitet med Frank Burns för att därigenom avliva alla sådana rykten som sammankopplade andra personers namn med författarskapet till "Paradis för oss". Han ville i den givna situationen öppet deklarera sitt ansvar för boken.

Ambassadör Hägglöfs uttalande för Eder tidning är sålunda en direkt följd av de upplysningar jag i min egenskap av hans förläggare var skyldig att ge honom.

Stockholm den 12 oktober 1952.

Ragnar Svanström

PRESSGRANNAR

De stora löntagargrupperna kan inte gärna vara betjänta av en lönepolitik som framtvingar omfattande driftsinskränkningar inom stora delar av näringslivet, anser Finanstidningen. Vid sidan om kostnadsfrågan finns det även andra faktorer som pekar på återhållsamhet:

En av dessa faktorer är att den realekonomiska utvecklingen i landet i år har haft ett ogynnsammare förlopp än enligt de prognoser, som lågo på förhandlingsborden när de gällande löneavtalen gjordes upp. Den produktionsökning inom den egentliga industrin, som man räknade med i årets nationalbudget, har helt och hållet uteblivit: stegringen inom de alltjämt expanderande industrigrenarna har varit otillräcklig för att kompensera nedgången inom konsumtionsvaruindustrier och skogsindustrier med följd att den samlade industriella produktionen under den gångna delen av 1952 i själva verket har legat vid en något lägre nivå än under motsvarande tid i fjol. Samtidigt har det våldsamma exportprisfallet medfört en ännu starkare försämring av "terms of trade" och därmed en ännu större förlust för folkhushållet än man befarade vid årets början. Därmed kan det göras gällande att löntagarna redan ha intecknat en del av den ökning, som samhällets reala resurser eventuellt kunna undergå till nästa år.

Knappast mindre beaktansvärt är att föga eller intet numera återstår av de många eftersläpningsmoment och ojämnheter som präglade lönefronten för ett år sedan — i första hand som följd av den ohämmade kapplöpning som löntagargrupperna etablerade i 1950/51 års lika splittrade som utdragna avtalsrörelse. Den här gången kunna kompensationsanspråk på grund av redan inträffade prisstegringar inte gärna resas, i varje fall inte annat än i rena undantagsfall.

Att en utjämning skett mellan grupperna innevarande år betyder att nästa avtalsrörelse åtminstone på en punkt har ett fördelaktigare utgångsläge än de två senaste uppgörelserna.

Det är tid att återgå till vardagen i den fackliga politiken, anser Morgon-Tidningen (s), som inte tror på lämpligheten av ett formligt lönestopp:

De lönestopp vi haft under kriget och temporärt under efterkrigstiden har varit betingade av exceptionella krislägen. Deras nödvändighet och önskvärdhet skall här ej bestridas. Men de har nog ej haft enbart gynnsamma verkningar i stabiliseringshänseende. Atagandena har visserligen varit frivilliga. De har enligt rörelsens konstitution ej kunnat påtvingas utifrån, vare sig från regeringen gent emot den centrala fackliga ledningen eller från denna gent emot de enskilda förbunden. Men det har säkert i vida kretsar uppfattats som något påtvunget och tubbat. Det har uppkommit en känsla att man låtit övertala sig att avstå från förmåner som man eljest kunnat ta ut. I den mån denna känsla funnits har den naturligt nog parats med föreställningen att man måste ha väldigt mycket att taigen då det sedan blivit fritt lopp. Lönestoppet har följts av en häftig rekyl.

Som läget f. n. gestaltar sig finns det ingen anledning till extraordinära åtgärder. Krafterna på arbetsmarknaden håller varandra tämligen väl i balans, vilket ger en god grund för en avtalsrörelse av normal typ.

Utrikesminister Undéns koncilianta politik mot härskarna i Kreml kan inte på något sätt resultera i att utsikterna till samförstånd ökas — den lärdomen kan nu dras, anser Smålandsposten (h):

Vi gör nu klokt i att förbereda oss på att tongångarna från öster kommer att skärpas i samma tempo som de sovjetryska militärbaserna byggs ut längs Östersjöns södra kust. Ju starkare ryssarnas position blir utmed Östersjön, desto naturligare blir det för dem att betrakta Östersjön som ett ryskt innanhav, och desto nödvändigare blir det, att den svenska utrikesledningen hävdar vår urgamla rätt att betrakta Östersjön som ett fritt hav.

Detta bör bl. a. ske genom att vi ofördröjligen drar frågan om nedskjutningarna inför FN. Sovjet har klart och tydligt visat, att den struntar i alla våra föreställningar. Nu måste vi visa att vi menar allvar.

Samtidigt bör också frågan om de ryska diplomaternas rörelsefrihet tas upp till förnyad prövning. Efter allt, som skett, vore det inte mer än rimligt att vi följde många andra demokratiska länders exempel och inskränkte denna rörelsefrihet, som nu missbrukats så fräckt och så länge.

Nya Tumbaskolan kulturellt centrum, spådde dr Haage på invigningsdagen

Folkskolinspektören fil. dr Helge Haage inspekterar både skolsalarna och de första månadernas resultat. Här beundrar han några arbeten i lera tillsammans med Siv Tholin (till vänster) och Kerstin Wahlin.

Anblicken av den ljusa, färgglada bespisningssalen i Tumba nya folkskola måste göra vilken skolunge som helst glad till sinnes. Cirka 180 elever har redan haft glädje av lokalen mer än en termin, och på söndagen samlades Tumbaborna med en del skolpampar i spetsen till en högtidlig invigning där. I mars i fjol började man bygga, och nu är det mesta klart. Med fasta inventarier kostar byggnaden 770.000 kronor, och med de lösa kommer man rätt nära miljonen. Men man får säkert valuta för priset, menade folkskolinspektören, fil. dr Helge Haage, som i sitt invigningstal förmodade att en så trivsam skola skulle bli centrum för hela bygdens kulturella liv.

Den nya skolan ligger på historisk mark. Redan 1763 undervisades skolbarnen på bruket där, berättade kommunalnämndens i Botkyrka ordförande, kassören Pontus Eriksson. Dr Haage inspekterade lokalerna med stor förtjusning. För dagen var det endast folkskolestyrelsens ordförande, Hans Hagman, som vädrade dystra synpunkter: han har räknat ut att det trots det nya skolbygget skulle fattas åtta lärosalar i distriktet redan 1959. Han kastade så en blick på samlingssalens glada väggdekoration på gult tegel och tackade konstnären Lars Lindqvist för hans insats och arkitekten Tore Moxness för den luftiga inramningen.

Exklusiv samlingssal

Med sin förnämliga belysning både genom takfönster och stilrena lampetter i jämnhöjd med vinkelbyggd läktare är samlingssalen det exklusivaste utrymmet i tvåvåningsbyggnaden. Tack vare denna har man enligt folkskolestyrelsens ordförande, Hans Hagman, kunnat genomföra bespisning i full utsträckning. Kring salen ligger på andra våningen rätt ordinära lärosalar med många fönster plus en sal i etager à la föreläsningssal på Teknis, men ljusare. Den är avsedd för undervisning i naturkunnighet. Men på grund av utrymmesbristen är den tills vidare vanlig lärosal.

På nedre botten har pojkarna sitt eldorado i en särdeles välutrustad slöjdsal. Där finns svarv, bandsåg, borrmaskin, slipsten, rejäla hyvelbänkar m. m. samt plåtsax, icke minst en smedja, där metalldelar till bordslampor och annat användbart lätt kan kompletteras.

Bespisningspersonalen gläder sig åt ett hypermodernt kök med god luftkonditionering liksom i de övriga salarna. Källaren är tills vidare ett provisorium, men ett välanvänt sådant. Splitternya vävstolar dunkar dräll och krabbasnår i det största rummet, och i en angränsande lokal inreder man som bäst för pappslöjd.

Invigningsprogrammet inramades av sång av skolans egna elever, en flickkör, som sjöng från församlingens läktare och övertygade åhörarna om akustikens förträfflighet. Lika bra lät det från nedre botten när Ragnar Gentzel spelade några stycken för fiol med musikdirektör Gösta Wretblad vid pianot. Den salen vore värd en flygel.

Barbara

Många fönster gör den nya Tumbaskolan till en särdeles lämplig arbetsmiljö.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 20
Telegramadress: *Dagensnyheter*
Postgiro nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: *Herbert Tingsten* (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Kihlberg*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman*
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Heilborn*
PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan

	Stor-Sthlms tidningsområde	Övriga landet
Månad	kr. 6:—	kr. 5:75
Kvartal	„ 17:50	„ 16:75
Halvår	„ 34:50	„ 33:—

ANNONSPRISLISTA daterad 1/7 1952 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1952.

Sport-fiskare!

När fiskespöna ligger i fodralet är en underhållande och vackert illustrerad sportfiskebok given vid aftonlampan.

Nisse Sandberg
FISKARBRÖDER EMELLAN

Ger novisen många värdefulla tips, samtidigt som den mer avancerade fritidsfiskaren här har ett kärkommet tillfälle att jämföra sina egna erfarenheter med författarens.

Den vackert illustrerade volymen är dessutom en både rolig och underhållande lektyr för alla

friluftsentusiaster och naturdyrkare

Illustr. 14:50, inb. 18:50
NATUR och KULTUR

En stor roman om en stor konstnär

Pierre La Mure
MÅLAREN PÅ MOULIN ROUGE

Romanen om den store franske målaren Henri de Toulouse-Lautrecs liv och en bred skildring av hela den parisiska fin de siècle-epok som Lautrec med från illusionslöshet förevigat i sin konst.

Fängslande, mänskligt gripande!

Illustr. 21:—, inb. 25:—
NATUR och KULTUR

Från Per Hallström till Stig Dagerman

MIN BÄSTA NOVELL

Tjugo av våra bästa novellister har här utvalt sin bästa novell — Per Hallström, Bo Bergman, Marika Stiernstedt, Gustaf Hellström, Gertrud Lilja, Bertil Malmberg, Stina Aronson, Berit Spong, Eyvind Johnson, Ivar Lo-Johansson, John Karlzén, Harry Martinson, Gustav Sandgren, Folke Fridell, Erik Asklund, Sivar Arnér, Per Erik Rundquist, Gustaf Rune Eriks, Bengt Anderberg och Stig Dagerman.

En presentbok som det är en glädje och en ära att få.

15:50, inb. 19:50
En bok från NATUR och KULTUR *är en god bok*

"Kan denna bok stå sig i konkurrensen med boken om Snoddas?"

Denna drastiska fråga framkastar *Knut Hagberg* i sin entusiastiska recension i *Sv. Dagbl.* om

AUGUSTINUS
— den första moderna människan
av Alf Ahlberg

Läs *Knut Hagbergs* superlativa omdömen:

"Detta får nog sägas vara ALF AHLBERGS BÄSTA BOK, så klar i stil och komposition, så insiktsfull, human och välbalanserad som svenska böcker endast sällan äro. Även rent litterärt, även rent estetiskt STÅR DEN SKYHÖGT ÖVER DET ALLRA MESTA inom den s. k. skönlitteratur, som det nu bullras om som bäst."

Med 4 planscher.
Häft. 14:50, inb. 19:50
Lindblads

JÖNKÖPINGSBYRÅN
Jönköpings juridiska byrå
HANTVERKARGATAN 8, STOCKHOLM
VÄXEL: 54 08 60
★
INKASSERINGAR
KREDITUPPLYSNINGAR
Effektiv Snabb Pålitlig

Har Ni kragknapps-humör?

Nu är det slut på kragknappsbekymren — Ni kan få en välsittande skjorta med lösa kragar *utan* knappar! De sitter ledigt, bekvämt och ser ut som vanliga "fasta" kragar. Släng bort kragknapparna och ...

skaffa Duplex-skjortan med 2 fasta löskragar

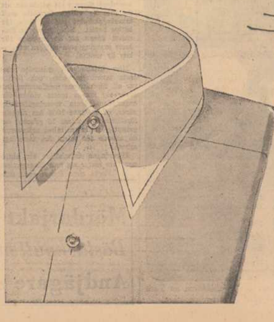

Patentsökt

Kragen är försedd med flikar som lätt passas in i "fickor" på skjortans halslinning. En praktisk nyhet för alla herrar som vill ha en snygg skjorta!

AB LINNEFABRIKEN MERKUR GÖTEBORG

NORDISKA LINNEFABRIKEN AB GÖTEBORG

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.